

Maria MOCANU s-a născut la 1 ianuarie 1955, în satul Giurgiulești, raionul Cahul.

După absolvirea școlii medii din Giurgiulești, urmează Universitatea Pedagogică de Stat *Ion Creangă* din Chișinău, Facultatea de filologie. Este profesoară de limba și literatura română în satul Manta, Cahul. Din 1978, cercetător științific la Institutul de cercetări în domeniul Pedagogiei. Activitatea de cercetare în domeniul etnologiei o începe la Muzeul de Literatură de pe lângă Uniunea Scriitorilor din Moldova; din 1991, angajată la Institutul de Etnografie și Folclor al Academiei de Științe a Moldovei, unde colectează, cercetează, valorifică creațiile populare: cântecul liric, colindele, proverbele și zicătorile, expresiile populare, precum și tradițiile și obiceiurile din sudul Basarabiei.

Folcloristă, filolog, cercetător științific, redactor radio și TV, interpretează de muzică folk, din discografia Mariei Mocanu desprindem: albumul audio de muzică folk *Spune-mi ceva*; albumul audio de colinde populare și de autor „Sus, mai sus, pe lângă cer”, CD-ul cu muzică populară *Ce să fac eu dorului*; CD-ul cu colinde *Vă colind Colindul Mare*; CD-ul cu muzică populară *Dorul de mine s-a prins*; CD-ul cu muzică folk *Secunda care sunt eu*.

Din 1999 până în 2006, redactor prezentator al emisiunilor săptămânale de etnologie și muzică populară *Ethnos* și *Du-te, dor, pe la izvor* la Radio Antena C – Chișinău. În 2008, producător al emisiunii de folclor *Ethnos* la DTV, Chișinău; din 2012 până în prezent, redactor prezentator al emisiunii de etnologie *Dor de izvor* la Radio România Chișinău. Din 2004, membră a Uniunii Muzicienilor din Moldova; din 2009, membră a Uniunii Jurnaliștilor din Moldova; din 2014 membră a Uniunii Scriitorilor din Moldova.

Cărți publicate: *Giurgiulești*. Monografie etnofolclorică, Cartier, 1999; *Lin-pelin*. Culegere de folclor, Editura Augusta, Timișoara, 2001; *Interviuri în do major*, Etnomuzic, 2004; *Colinde din sudul Basarabiei*, Academia de Științe a Moldovei, 2007; *Fața soarelui*, Tipografia centrală, 2012.

Coautoarea a volumului *Calvarul deportărilor*, Chișinău, 2000. Autoarea capitolelor *Ghicitori și Proverbe, zicători și expresii figurate* în cartea *Folclor românesc la Est de Nistru, de Bug, din nordul Caucazului*. Vol. II, AȘM, Chișinău, 2009.

Maria **Mocanu**

Cum să rușinezi
moartea

Poeme din lunca Prutului

25 CARTIER

Din 1995, în toate librăriile bune

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.
Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md
Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.
Tel./fax: 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md
cartier.md

*Cărțile Cartier pot fi procurate online pe shop.cartier.md
și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.
Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks, Barnes & Noble și pe cartier.md*

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel./fax: 022 21 42 03.
E-mail: librariadincentru@cartier.md
Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel.: 022 24 10 00.
E-mail: librariadinhol@cartier.md
Librăria online, shop.cartier.md, tel. 068 555 579.
E-mail: vanzari@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 București, România
Tel./fax: (021) 210 80 51
E-mail: romania@cartier.md
Taxele poștale sunt suportate de editură. Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Rotonda* este coordonată de Em. Galaicu-Păun
Editor: Gheorghe Erizanu
Lector: Em. Galaicu-Păun
Coperta: Vitalie Coroban, după un desen de Catinca Ajder „Madona cu Înger”, ulei pe pânză
Design/tehnoeditare: Ruxanda Sava
Prepress: Editura Cartier
Tipărită la Bons Offices

Maria Mocanu
CUM SĂ RUȘINEZI MOARTEA
Ediția I, iulie 2020

© 2020, Editura Cartier pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.
Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Aprobat de Comisia de selecție pentru editarea cărții naționale și editat cu contribuția
Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Mocanu, Maria.

Cum să rușinezi moartea: Poeme din lunca Prutului / Maria Mocanu – Chișinău: Cartier, 2020
(Tipogr. „Bons Offices”) – 184 p. – (Rotonda / colecție coordonată de Em. Galaicu-Păun,
ISBN 978-9975-79-907-2).

500 ex.
ISBN 978-9975-86-436-7.
821.135.1(478)-1
M 84

Dedic această carte mamei mele, Dona

MARIN SORESCU: *Am scris Liliecii din două motive. Nu voiam să se piardă două secole de sat românesc – tradiție, limbaj, mituri etc. Apoi doream să injectez lirismul cu vigoarea faptelor concrete. Poezia se face și din amănunte nesemnifiicative felul de griji planetare și de angoase la nivel cosmic? Să ne întoarcem din stele și din smog pe pământ, și de pe tot globul în satul nostru, unde, oricum, suntem mai acasă și putem vorbi familiar cu lucrurile esențiale.*

Interviu realizat de DINU FLĂMÂND,
Viața studențească, februarie 1978

Praful de pe icoane

Icoanele din casa noastră
aveau chipul Maicii Domnului,
strângând pruncul la piept.
Mama se ruga pe rând,
se ruga la Iisus Hristos
și dacă n-o auzea cumva
se ruga la Maica Domnului.
Icoana din casa mare
abia de se mai zărea
printre perdelele brodate,
ornate cu tandlele apretate.
Noi, copiii, fiind dobă de ateism,
ne uitam cam sceptic la icoane,
ironizând-o pe băta Marinca
ori de câte ori bătea mătăanii
sau își începea rugăciunea,
adresându-se divinităților cam așa:
„Doamne, Dumnezeule, Maica Domnului
și toți sfinții care sunteți la putere...”,
convinsă fiind că sfinții ca și oamenii,
care-s la putere, da care-s supuși...

— Mata crezi cu adevărat în Dumnezeu?
o întreb pe mama într-o bună zi,
când ștergea praful de pe icoana
din casa mare.

— Cred, cum să nu, îmi spune,
da dacă-l întâlnesc trei zile mă sfădesc cu El,
că tare multă lume în jur e nedreptățită
și El se face că nu vede.

— Cum??? Să te cerți cu Dumnezeu?

— Uite așa... El le înțelege pe toate, zise mama,
de data asta cu o voce mai domoală,
e bun la suflet, e îngăduitor și iartă,
precum și noi îl iertăm.

Și am înțeles că mama
mai ștergea din când în când
praful de pe icoane
ca Dumnezeu
să vadă mai bine
nedreptățile din jur.

Norocul

— Cânta unul adineauri:

„Of, noroace,

de te-aș prinde, ce ți-aș face...”

Și mă gândeam: cât de pârlit

trebuia să hi fost ala care a scornit cântecul,

nu ala care-l cânta, da ala care l-a scornit,

spuse mama Dona pe când stătea

la taifas cu Tudora lui Nică Borcea.

— Norocul, bre, e fix ca o scară –

când te urcă, când te coboară,

da când te coboară, așa...

parcă-ți ia toată vlaga, se minună Tudora.

Alea de lângă mata, zise ea,

alea două fete ale lui Ghiță Gegemeu,

încheagă apele de urâte ce-s

și ce noroc au mai avut...

— Păi, chiar mă gândeam și io într-o zi

cât cărbune o hi risipit Dumnezeuu

ca să le deseneze și, până la urmă,

tot de mântuială le aduse pe lume,

alea două mai mari, că

nu te poți băga la ele

nici cu furca de her,

ei, a treia parcă-i mai frumoșică,
parcă ți se mai dau ochii la ea.
— Păi, bre, și Anica mea, frumoasă ca o zână
și blânduță ca un înger,
nici un pic de noroc n-a avut.
Nu știi, bre, și Dumnezeu asta
ce face, cum dă și cum împarte
pustiul asta de noroc.
— Lasă-l, Tudoro, pă Dumnezeu,
îi zise mama Dona,
că el are, sărmanul, atâția nebuni pă capul lui.
Noi avem numai câte unul
și cât ni-i de greu, da El ...
Cică, cine n-are noroc să și-l caute.
Fata ta e tânără, e frumoasă, e cuminte
să și-l caute...

Cu fața către cer

Ioana lui Colea Terzi
stătea mândră pe coasta dealului,
în bătaia vântului,
cu un bostan în mână.
Se uita așa încruntată la cer și
zise mai mult ca pentru sine:
— Mâine tre să mă duc,
apoi cu glas tare:
Mâine tre să mă duc la petrecere.
De n-ar ploua...
De-ar ține Dumnezeu ploile.
— Aoleu, fa, și vaca mea ce să pască?
sări ca arsă Lisandra lui Lisei Șoșea.
Se întoarse cu fața către cer,
își făcu o cruce largă
și se rugă:
— Dă-ne, bunule Dumnezeu, ploaie,
că-i însetoșat pământul
și totul în jur e vestejit, Doamne!
Apoi se-ntoarse către Ioana Terzi,
o săgetă cu privirea și spuse:
— Că nu i-a mai asculta Dumnezeu
chiar pă toți nebunii,

că între cer și pământ
multi nebuni mai sunt.
Și ți-oi mai spune ceva –
când începe aratu, gata,
tre să uiți fluieratu...

Tradiție

La noi în sat era un obicei,
când cineva ieșea la pensie
trebuia să facă petrecere,
petrecere adevărată, să răsune satul.

— Da tu, fa Dono, ai ieșit la pensie?

o întrebă pe mama o femeie
din celălalt capăt de sat.

— Păi, am ieșit.

— Da n-am auzit să hi făcut tu petrecere.

Am făcut, cum să nu,
cu lăutari buni de la Cășlița.

— I-auzi... cu-alde cine?

— Cu-alde Rață,

da nu s-a prea auzit în sat,
că știi tu, casa mea e pă vale
și a tras valea sunetul,

a zis mama Dona,
înjunghiindu-se a râde.

După asta femeile în sat glumeau, cică:

„Am făcut și io petrecere
cu lăutarii care au cântat la Dona”.

Într-un colț de rai

Chirică a lui Vasile a lui Tarabora
era martor a lui Iehova, iaca așa
l-au încântat niște neamuri și a trecut
omul în altă credință.

Avea 90 de ani și într-o zi muri,
i se mântuise omului așa de pe ghem.
L-au înmormântat în grabă,
cum ar veni azi a murit și mâine l-au și îngropat.

Se minuna vecina către bărbatu-su:

- Ce simplă e la ei înmormântarea.
- Ei, așa poți să îngropi și trei pă zi.
- Cum l-au îngropat la Paști?

Da ce se îngroapă morții la Paști? întrebau curioșii.

— Se îngroapă, da nu adânc, le lămurea vecinul.

— Se spune că cine moare la Paști
nimerește drept în rai, așa să hie oare?

— Păi, bătrânul a fost cam afurisit,
a fost pusnic, nu călca pă la el
nici pui de Adam,
da într-un colț de rai are chip să nimerească,
spuse liniștită vecina.

Iar neamurile răposatului, care erau
în credința străbunilor,
se tot întrebau – să caute sau să nu mai caute
omul cui să-i dea pomul.

Fântâna

Veneau femeile din celălalt capăt de sat
să ia apă din fântâna lor pentru fiert fasolele.

Nea Cosma se ducea din urma lor supărat
să închidă poarta și de fiecare dată
le certa în gândul lui

că lăsau poarta vraisește,
da nici nu aveau cum s-o închidă
doar duceau două căldări pline...

Ba chiar mai lăsau și glod pe ici colea.

Când nea Cosma se înfură prea tare și zicea
„Răzmila lor”, semn că se enervase a naibii,
nevastă-sa îl potolea:

— Ai dat de greu, mă, că
numai femeile cară apă, săracele,
că bărbații nu-s, s-au terminat.

Într-una din zile, când veni să ia apă
o femeie tocmai din celălalt capăt al satului,
nea Cosma veni mirat la nevastă-sa și o întrebă:

— Auzi, fa Tudoră,
să hie chiar așa de bună apa din fântâna noastră
de a venit Frosina lui Țurțurel să ia apă de la noi
tocmai din celălalt capăt al satului?

— Tu nu ești în hirea ta, măi Cosma, măi.

Ți s-a îngroșat, omule, sângele în vine, bând doar vin.
Da mai bea și tu apă din fântână
să vezi macar cum e.
— Da la ce să beau apă chioară, fa femeie,
că mie-mi ghiorăie mațele când beau apă chioară.
Când mi-i sete de mi se leagă scuipatul în gură
cobor în beci și beau vin din tufă de dus la biserică –
iau un pahar de astâmpărare a cutremurului,
unul – de frică de radiație
și pe-al treilea – de frica ta
și vorba aia dacă bei și mănânci
și te mai și culci
nu te prea usuci...

Pantofi pentru noră

Marinca o chema pă soacra
Pachiței lui Petruș a lui Lisei.
Era venită din alt sat, din Anadol
și nu s-a prea îngăduit cu nurorile ei.
— O vezi pă soacră-mea?
Îi zicea noră-sa, Pachița, Ioanei Gălățeanu,
e numai urzeala din ea,
s-o apuci de nas, îi iese sufletul.
Și nu-i de-ajuns că-i slăbănoagă,
da-i și a dracului, și-i zgârcită.
Știi, nurorii mai mici i-a cumpărat pantofi,
da mie nu mi-a cumpărat,
că știi și tu tradiția in satul asta,
tre să-i cumpere soacra pantofi nurorii.
— Las-o că-i săracă de n-are ce să puie în cui.
— Da cum să nu, îi zgârcită, nu-i săracă,
Io i-am zis așa, adică am preîntâmpinat-o:
„Bre, când ai să mori, pă lumea ailaltă
au să te poarte pă un drum
cu ciulini și cu mărăcini, ai să vezi”.
Da ea unde făcea: „Cum să nu, că eu oi merge
pă cărare, pă marne nu pă-n ciulini”.
„Unde ai să te dai tot ciulini
și mărăcini ai să ai”, îi ziceam.

Și ce crezi, soacră-mea, când a văzut
care-i socoteala cu infrastructura
pă lumea ailaltă
a alergat a doua zi la târg
și mi-a cumpărat pantofi,
îs frumușei, da-s fără de toc.
„Mi-ai luat, bre, pantofi?” o întreb.
„Păi, ți-am luat, zice ea, că cine știe
ce-oi păți pă lumea ailaltă.”

Asemănare

Lina lui Măricean se tot jeluia
la Marița Fifioaica și tot gesticula,
punând în șold când mâna dreaptă,
când pe cea stângă –
să pară mai convingătoare.
— Să știi tu cât de tare mai seamănă
bărbatu meu cu soacră-mea
– și felul cum merge, și cum vorghește,
și cum privește, și-i sfrijit ca și ea,
zgârcit ca și ea, și-i moșcodit
și foit fix ca ea – de douăzeci
de ori masoară și o dată taie,
dar dacă-i vorba de postav, de lână,
apăi pân o taie, o mănâncă moliile.
Îi tot așa de panicos ca mă-sa,
și tot așa de lenos ca și soacră-mea.
— Auzi, fa Lino, o întrerupse
Marița Fifioaica,
că seamănă bărbatu tău cu soacră-ta,
adică cu mama lui eu înțeleg,
da nu pot înțelege io
cum de seamănă el așa de tare
cu bărbatu meu.
Iaca asta io n-o pot înțelege...

Rac la cap

Vestea că Vasile a lui Giubică
avea cancer la cap
a străpuns satul în câteva ore.
Oamenii îl compăttimeau pe săracul om,
care mai de care,
cum că e prea tânăr,
ca-i rămân copiii pe drumuri.
Dar erau în sat și din cei pocitori,
care nu întârziiau nicio dată
să-și exerseze spiritul rău, aia ziceau așa:
— A intrat racu în cap la Vasile a lui Giubică?
Aoleu, săracul rac, moare de foame,
că-n capul ăluia nu-i nimica, e sec, sec.